

บทที่ ๕

ประเมินผลบทบาทของบรรณารักษอาวุโสต่อพัฒนาการ
ห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย

จากมาตรฐานห้องสมุดประเภทต่างๆ ผู้วิจัยขอเสนอบทบาทของบรรณารักษอาวุโส
เกี่ยวกับงานห้องสมุดระดับต่างๆ บทบาทของนักศึกษابรรณารักษศาสตร์ และนักเอกสาร
สนเทศที่ตรงกับมาตรฐานเหล่านั้น และเนื่องจากในระยะเริ่มพัฒนาการของห้องสมุดและ
บรรณารักษศาสตร์นั้น บรรณารักษอาวุโสทุกท่านต้องร่วมมือกันทุกท่านในการวางรากฐานของ
วิชาชีพนี้ ผลงานของบรรณารักษอาวุโสทุกท่านจึงมีใ้คอยู่ในขอบเขตของงานเฉพาะหน้าที่
แต่โคครอบค้อมงานระดับอื่นๆ ด้วย เช่น บรรณารักษห้องสมุดเฉพาะ ก็มีผลงานจัดอยู่ใน
ระดับของห้องสมุดแห่งชาติ ตามที่ไ้กล่าวไว้ในบทบาทของห้องสมุดแห่งชาติ (ตารางที่ ๒
หน้า ๕๑ - ๕๕) เป็นต้น

ในการเสนอตารางผู้วิจัยไ้ใช้ตัวเลขเป็นสัญลักษณ์แทนบรรณารักษอาวุโสแต่ละ
ท่านดังนี้คือ

๑. นางสาวกัทลี สมบัติศิริ	๗. นางแมนมาศ ขวลิต
๒. นางสาวภานตมณี ศักดิ์เจริญ	๘. นางสาวรัญจวน อินทรกำแหง
๓. นายคุณ ประภาวิวัฒน์	๙. นางสาวศรีทอง สีหาพงศ์
๔. นางนวนิตย อินทรามะ	๑๐. นายสุข พงษ์สถิตย
๕. นางนิตยา จุฬามาศย	๑๑. นางสาวสุทธิลักษณ์ อ่ำพินวงศ
๖. นางสาวบุญใจ อองคประดิษฐ์	๑๒. นางสาวอุทัย ทุติยะโพธิ
- ตารางที่ ๗ บทบาทของบรรณารักษอาวุโสที่ทำงานห้องสมุดมีพัฒนาการไ้

ตามมาตรฐาน

	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
งานระดับห้องสมุดแห่งชาติ												
๑. ดำเนินงานไ้เป็นศูนย์กลางหรือเป็น แหล่งรวบรวมวรรณกรรมทุกสาขาของชาติ							x					
๒. จัดห้องสมุดไ้เป็นแหล่งที่พิมพ์และสำนักพิมพ์ จะตองส่งสิ่งพิมพ์ทุกชนิดที่ผลิตขึ้นภายใน ประเทศไ้ตามกฎหมาย(Dépot Legal)							x					

	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
งานระดับห้องสมุดประชาชน												
๑๘. จัดให้เป็นสถาบันในระบอบ ประชาธิปไตย เพื่อการศึกษา วัฒนธรรม และข่าวสาร ที่ตั้ง ขึ้น โดยมีกฎหมายรับรอง		X				X	X		X	X		
๑๙. รวบรวมและรักษาหนังสือและ สิ่งพิมพ์ สื่อความคิด และ ข่าวสารอื่น		X	X	X	X	X	X		X	X		
๒๐. ให้บริการแก่ประชาชนในชุมชน โดยไม่คิดมูลค่า		X					X					
๒๑. จัดให้เป็นสถาบันเพื่อการศึกษา แบบต่อเนื่องหรือมหาวิทยาลัย ของประชาชนที่เน้นวัตถุประสงค์ ของการศึกษาว่าเป็นขบวนการ ที่ต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิตของ มนุษย์		X					X					
๒๒. เข้าร่วมในกิจกรรมและความ ก้าวหน้าต่าง ๆ ในท้องถิ่น เช่น กิจกรรมทางวัฒนธรรม ธุรกิจ ฯลฯ		X					X	X	X	X		
๒๓. เป็นที่ปรึกษาร่วมกับคณะ กรรมการห้องสมุด เลือกจาก ผู้นำของท้องถิ่นในการวาง		X							X	X		

	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
นโยบายห้องสมุด												
๒๔. ให้บริการทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ นักศึกษา คนพิการในฐานะเป็นสังคมหน่วย หนึ่งของท้องถิ่นที่ห้องสมุดตั้งอยู่		X					X			X		
๒๕. บริการตอบคำถามและช่วยการ ค้นคว้าวิจัย และบริการแนะนำ การอ่านและการใช้ห้องสมุด	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
๒๖. จัดหาหนังสือทุกภาษาที่ชุมชน ในท้องถิ่นนั้นใช้ และมีวัสดุ ห้องสมุดทุกสาขาวิชาสนองความ ต้องการของคนทุกประเภท		X					X					
๒๗. จัดสถานที่สำหรับแสดงนิทรรศการ บรรยาย การแสดงดนตรี การฉายภาพยนตร์สำหรับเด็ก และผู้ใหญ่		X					X			X		
๒๘. จัดห้องสมุดสาขาและเคลื่อนที่ เป็นบริการแก่ผู้ซึ่งอยู่ในชนบท และท้องถิ่นที่อยู่ไกลตัวเมือง	X	X			X	X	X	X	X	X		
<u>งานระดับห้องสมุดมหาวิทยาลัย</u>												
๒๘. สะสมเอกสารและอุปกรณ์การ ศึกษาต่าง ๆ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร ต้นฉบับตัวเขียน โสตทัศนวัสดุ			X	X				X	X		X	X

	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
<p>อย่างพอเพียงที่จะสนองวัตถุประสงค์ นโยบายและหลักสูตรของมหาวิทยาลัย</p> <p>๓๐. คำเนิงานให้ เป็นหน่วยงานทางวิชาการที่ขึ้นตรงต่ออธิการบดีหรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มีฐานะเทียบเท่าสถาบันหรือสำนักในมหาวิทยาลัย</p> <p>๓๑. คำเนิงานให้ เป็นศูนย์กลางที่จะให้ความร่วมมือทางวิชาการและทางการสอนแก่ทุกคณะได้อย่างเต็มที่</p> <p>๓๒. มีส่วนร่วมส่งเสริมนโยบายด้านการศึกษาและวิจัยของห้องสมุดอย่างเต็มที่</p> <p>๓๓. กรณีที่มหาวิทยาลัยมีห้องสมุดกระจายอยู่ตามคณะต่าง ๆ หอสมุดกลางในฐานะเทียบเท่าสถาบันหรือสำนักจะทำหน้าที่เป็นหน่วยกลางประสานงานของห้องสมุดคณะต่าง ๆ</p>				X				X	X			
				X				X	X		X	X
			X				X	X	X		X	X

	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
๓๔. เป็นที่ปรึกษาร่วมกับคณะกรรมการ ห้องสมุดในการกำหนดนโยบาย การจัดสรรงบประมาณสำหรับ ซื้อหนังสือและวัสดุห้องสมุดตาม ความต้องการของหน่วยงาน ต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย และ ตามความต้องการใช้ประกอบ หลักสูตรการวิจัย และความรู้ ทั่วไปของคณาจารย์ ข้าราชการ และนิสิตนักศึกษา				X				X	X		X	X
๓๕. รวบรวมวัสดุอุปกรณ์ของห้องสมุด ได้แก่ หนังสือ วารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ แผ่นที่ ไมโครฟิล์ม (Microfilm) ไมโครการ์ด (Microcard) ไมโครพริ้นท์ (Microprint) เป็นต้น ซึ่ง ได้รับการจัดอย่างดี เพื่อให้ ห้องสมุดสามารถให้บริการที่มี ประสิทธิภาพสูง	X		X	X				X	X	X	X	X
๓๖. จัดหาหนังสืออ้างอิงทั่ว ๆ ไป และเฉพาะวิชาที่ทันสมัยและ เชื่อถือได้	X		X	X				X	X		X	X

	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
๓๗. จัดทำบรรณานุกรมทุกสาขาวิชา รวบรวมและเก็บรักษาสิ่งพิมพ์ เก่า ๆ และต้นฉบับตัวเขียน							๐					
๓๘. จัดสอนให้ผู้ใช้ไรห้องสมุดอย่าง มีประสิทธิภาพ	X			X	X		๐	X	X	X	X	X
๓๙. บริการถ่ายเอกสารและการยืม ระหว่างห้องสมุด	X		X	X			๐	X	X		X	X
<u>งานระดับห้องสมุดเฉพาะ</u>												
๔๐. คำเนิงานให้ เป็นแหล่งข่าว สำคัญในองค์กร ซึ่งจัดตั้ง ห้องสมุดแห่งนั้นขึ้น มีหน้าที่จัดหา จัดดำเนินงาน จัดเก็บรักษา และจัดวัสดุห้องสมุดให้ใช้ได้ ตรงกับจุดประสงค์ขององค์กร	X		X	X								X
๔๑. คำเนิงานให้ เป็นส่วนหนึ่งที่ แสดงให้เห็นวัตถุประสงค์ของ งานในองค์กรหรือวิชาชีพนั้นควย	X		X									X
๔๒. จัดวัสดุห้องสมุดเพื่อบริการคน กว่า บริการจำหน่ายหนังสือ วารสาร ข่าวสาร และบริการ อื่น ๆ ที่ตรงต่อจุดประสงค์ใน งานองค์กร	X		X	X				X	X	X	๐	X

๒ ๕ ๑ ๒ ๓ ๔ ๐

	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
๔๓. บริการคานบรรณานุกรม เช่น บริการค้นวรรณกรรม (literature searches) บริการแปลสารตั้งเขปและ กรรขนี้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเนนถึงวารสารหรือสิ่งพิมพ์ ใหม่ ๆ ที่ทันต่อเหตุการณ์ (Current Awareness)	X		X	X			X	X	X		X	X
๔๔. รวบรวม จัดพิมพ์ จัดแปล บทความเผยแพร่ อนุสาร รายงานที่หน่วยงานนั้น ๆ จัดพิมพ์ขึ้น	X			X			X				X	X
งานระดับห้องสมุดโรงเรียน												
๔๕. ส่งเสริม ปรับปรุง การจัดการ ศึกษาของโรงเรียนให้บรรลุถึง ความเป็นเลิศทางการศึกษา ตรงตามวัตถุประสงค์และ หลักสูตรที่วางไว้							X					
๔๖. พัฒนาห้องสมุดโรงเรียนเป็น ศูนย์วัสดุการศึกษา (School Media Center) ทำหน้าที่เป็น ห้องทดลองเพื่อการศึกษาและ									X			

	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
.....		๑										
๕๒. ให้บริการ เช่น การแนะนำ การอ่าน ทั้งรายตัวและเป็น กลุ่ม และบริการตอบคำถาม และช่วยคนคว้า					X			X	X			
๕๓. จัดกิจกรรมบางอย่างที่ส่งเสริม ความรู้ เช่น การจัดนิทรรศการ การเล่านิทาน การวิจารณ์หนังสือ การจัดรายการภาพยนตร์					X			X	X			

ตารางที่ ๘ บทบาทของบรรณารักษอาวุโส ในฐานะนักการศึกษาบรรณารักษศาสตร์

บทบาทของนักการศึกษา บรรณารักษศาสตร์	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
๑. มีคุณวุฒิดังนี้คือ												
ก. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาชั้น ปริญญาตรีบัณฑิตหรือเทียบเท่า				X								
ข. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาชั้น ปริญญาโทบัณฑิตหรือเทียบเท่า และมีผลงานทางวิชาการดีเด่น	X	X	X		X	X	X	X	X		X	X
ค. เป็นผู้ชำนาญพิเศษมีความ รอบรู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชา ใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ												
๒. มีประสบการณ์ในงานห้องสมุด มาแล้ว	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
๓. เข้าร่วมบริหารงานหรือเป็น สมาชิกของสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
๔. ทำการวิจัยหาความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
๕. มีใจรักการสอน รู้จักวิธีกำหนด เนื้อหารายวิชาที่ได้รับมอบหมาย ให้เหมาะสม		X		X	X		X	X	X		X	X
๖. ใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่กระตุ้น ให้นักศึกษากลับมาแสดงความคิดเห็น และศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง ตลอดจนรู้จักจัดหาและหรือใช้		X		X	X		X	X	X		X	X

<p>บทบาทของนักการศึกษา บรรณารักษศาสตร์</p>	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
<p>หนังสือประกอบการสอนและ อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เช่น ภาพยนตร์ สไลด์ เทปบันทึกเสียง แผนภูมิ แผนที่ ฯลฯ ประกอบ การสอนนอกเหนือไปจากการ บรรยาย</p>												
<p>๗. ปรับปรุงแก้ไขและประเมินผล หลักสูตรที่ใช้สอน</p>		X		X	X		X	X	X		X	X
<p>๘. รับผิดชอบโดยตรงในการ กำหนดการใช้จ่ายงบประมาณ <u>ของแผนกวิชา</u></p>				X	0		0		X		X	X

ตารางที่ ๕ บทบาทของบรรณารักษ์อาวุโส ในฐานะนักเอกสารสนเทศ

๑๖๘

บทบาทของนักเอกสารสนเทศ	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
๑. เป็นสื่อกลางระหว่างข้อมูลและผู้ใช้บริการ	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
๒. จัดบริการสารนิเทศเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้บริการและวางแผนล่วงหน้าให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้และความจำเป็นในอนาคตต่อไป	X		X	X			X				X	X
๓. สืบวิจัยวิธีการให้บริการสารนิเทศโดยสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบประเภทของบุคคลที่เคຍใช้และไม่เคຍใช้บริการ	X		X	X			X					X
๔. สืบวิจัยความเห็นของผู้ใช้เป็นระยะต่อเนื่องกันเกี่ยวกับความพอใจในบริการที่ได้รับและประสิทธิผลในการค้นหาเอกสาร	X		X	X			X					X
๕. สอนผู้ใช้ให้รู้จักใช้คู่มือช่วยค้นขอสนเทศ	X		X	X			X				X	X
๖. จัดบริการเอกสารบรรณานุกรมและบริการสารนิเทศให้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์	X		X	X			X				X	X
๗. หมั่นปรับปรุงและจัดอำนวยความสะดวกในการใช้บริการสารนิเทศ ซึ่งรวมทั้งการติดต่อกับผู้ใช้เป็นรายบุคคล จดหมาย	X		X	X			X					X

บทบาทของนักเอกสารสนเทศ	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
<p>๑. โต้ตอบ หรือติดต่อผ่านสื่อสารมวลชน</p>												
<p>๒. ร่วมมืออย่างเป็นทางการกับหน่วยงาน สารนิเทศ ศูนย์บริการเอกสารสนเทศ สำนักข่าวสาร ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค จนถึงระดับชาติ</p>	X		X	X			X					X
<p>๓. จัดทำนโยบายการเลือกสรรข้อมูลโดยคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ และเน้นแก่ผู้ใช้ถึงข้อมูลที่ถูกต้องตามสภาพทางภูมิศาสตร์ ของเขตพื้นที่</p>	X		X	X			X					X
<p>๑๐. จัดเพิ่มพูนวัสดุเพื่อให้เห็นการเสนอข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ และบริการสารนิเทศระดับต่าง ๆ</p>	X		X	X			X				X	X
<p>๑๑. เรื่องใดที่มีผู้ใช้มาจัดซื้อไว้หลายชุด เพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้ให้รวดเร็วยิ่งขึ้น</p>	X		X	X			X				X	X
<p>๑๒. สสำรวจวัสดุอุปกรณ์สารนิเทศ โดยสม่ำเสมอเกี่ยวกับสภาพประโยชน์ และความทันสมัย ว่าควรจะได้รับรักษาไว้จำหน่ายออก หรือหามาเปลี่ยน</p>	X		X	X			X					X

บทบาทของนักเอกสารสนเทศ	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
๑๓. จัดบริเวณที่ให้บริการสารนิเทศ ให้อยู่ที่ศูนย์กลางของห้องสมุด หรือศูนย์บริการเอกสารสนเทศ	X		X	X			X					X
๑๔. จัดสถานที่สำหรับศึกษาส่วนตัว (Carrel) เพื่อสมาธิของ ผู้ใช้												X
๑๕. กำหนดวันและเวลาให้บริการ โดยคำนึงถึงความต้องการของ ผู้ใช้ห้องสมุด	X		X	X			X			X	X	
๑๖. จัดหาบรรณารักษ์วิชาชีพหรือ นักเอกสารสนเทศประจำทุกวัน และเวลาที่เปิดบริการ	X		X	X			X			X	X	
๑๗. จัดให้บรรณารักษ์หรือนักเอกสาร สนเทศได้เรียนรู้เพิ่มเติมใน วิชาเฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่ง	X		X	X			X			X	X	
๑๘. รับผิดชอบในการศึกษาของ บรรณารักษ์และนักเอกสาร สนเทศ ซึ่งเป็นพื้นฐานความ ก้าวหน้าของวิชาชีพ	X		X	X			X			X	X	
๑๙. เก็บรวบรวมสถิติผู้ใช้โดยสม่ำเสมอ เพื่อประเมินผลงาน สารนิเทศ รวมทั้งเป็นหลักใน การคิดงบประมาณประจำปีด้วย	X		X	X			X			X	X	

จากตารางจะเห็นได้ว่า บรรณารักษ์อาวุโสหอสมุดแห่งชาติ มีผลงานส่วนรวม
ด้านห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์(The whole field of librarianship) มาก
ที่สุด รองลงมาคือ บรรณารักษ์อาวุโสของห้องสมุดมหาวิทยาลัย และห้องสมุดเฉพาะ
บรรณารักษ์อาวุโสห้องสมุดโรงเรียน และห้องสมุดประชาชน นั้น จะมีผลงานด้าน
ห้องสมุด และบรรณารักษศาสตร์ เฉพาะที่เกี่ยวกับงานในความรับผิดชอบโดยตรงเป็น
ส่วนมาก ส่วนผลงานที่บรรณารักษ์อาวุโสทุกท่านได้ร่วมมือกันคืองานด้านการศึกษา
บรรณารักษศาสตร์.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย